

ἀρχὴν ὡς ἐδείχθη ἐν παλαιotáτοις χρόνοις ὁπόθεν τῷ χρόνῳ κατήλθε μέχρις ἡμῶν, ἐνισχυθεῖσα δὲ τὰ μάλιστα καὶ ἐπιτεθεῖσα, ὁπότε δὲν ἐλευθέρῃ ἀδέσμευτος καὶ ἐλευθέρῃ ἡ τέχνη, ὁπότε ὁ χρωστήρ τοῦ καλλιτέχνου δὲν ὤθεϊτο ὑπὸ τῶν ὑπὸχρεώσεων τῆς φαντασίας, ἀλλ' ἐλατήριον εἶχε τὸν πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ὥθῃσιν δ' εἰς τοῦτο τὴν φιλοκαλίαν τῶν χρόνων καθ' οὓς αὐτὸς μὲν ἦτο μηχανὴ ἡ δὲ θέλησις αὐτοῦ ὑπήγετο εἰς τὰς ἀπειρήσεις καὶ ἰδιοτροπίας τοῦ ἐκκάστοτε ἐπιφορτίζοντος αὐτὸν τὴν οἰκνυδέποτε γρηφὴν εἰκόνας τινός, μὴ δυνάμενος νὰ ἐκδηλώσῃ ἄλλως τὴν ἐπὶ τοῦτο θλίψιν αὐτοῦ ἢ ἀναγκάριον εἰς γωνίαν τινὰ τῆς εἰκόνας τὰ ἐκφραστικώτατον διὰ τὴν θέσιν τῆς τέχνης.

Θέλοντας ὁ βλάχος
μὴ θέλοντας ὁ ζωγράφος
φύρεσε Χριστέ μου
κόκκινα παπούτσια.

Ἐν Παιραεῖ τῇ 1 Μαΐου 1882.

Γεώργιος Χ. Δραγάτης

ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΑΥΤΟΥ

ἮΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΑΥΤΟΧΩΡΟΥ

Κ Ε Δ Ρ Ο Σ

Τὰς χώρας ἐκείνας, πρὸς αἷς ἄλλοτε προσέβλεπον μετ' εὐλαθείας οἱ τῶν ποιημάτων ἥρωες, καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπιφοίτησιν δυνάμεως θείας καὶ ἰσχυρᾶς οἱ τῶν ἀγώνων παλαισταί, τὰς χώρας ἐκείνας, ἐν αἷς ἤστραπτε τῶν ἀμαρτωλῶν ἡ πάλαι καὶ ἐδρόντα τὸ ἐκηρόλον κρηνοφύλλι τοῦ χρόνου τὴν βυρεῖαν μάστιγα κατὰ τῆς βυρείας καὶ μακρᾶς δουλείας, ἥς τὰ σπέρματα καὶ τὴν κακοδαίμονίαν ἐπέπρωτο καὶ νῦν ἔτι νὰ αἰσθάνωνται, ὅτε ἐν τῇ ἐκπολιτιστικῇ τῶν ἐθνῶν σημεῖα ἐν ἱερὸν καὶ πολυπόθητον σύμβολον ἐπιγέγραπται ἐλευθερία καὶ πρόοδος, τὰς χώρας ταύτας μελετῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ περιεργάζονται οἱ ξένοι, ἀγνοοῦντες δ' ἡμεῖς τὸ πρᾶπαν ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐγκύψωμεν εἰς ἰδίαν ἔρευναν, καὶ οἱ μὲν παροδικὰς καὶ ἀνερματίστους ὅλως τὰς διατριβὰς αὐτῶν ποιοῦμενοι διαλισθίνουσιν ἔστιν ὅτε σφαλλόμενοι περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν καὶ ἀκριφῆ τῶν πραγμάτων ἐκτίμησιν, ἡμεῖς δὲ ἀνκπαλλοτρίωτον ἔχοντες προγονικῆς οὐσίας δικαίωμα ἐφησυχάζομεν ἐπὶ τῷ ἀναφαιρέτῳ τούτῳ τῆς ἰδιοκτησίας τίτλῳ εἰς τὸν χρόνον μόνον ἐλπίζοντες καὶ τὰ πάντα ἐξ αὐτοῦ προσδοκῶντες.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἐκ τῆς βχυρπενθούσης καὶ ὑπὸ τὸν δουλικὸν ζυγὸν πτοναχῶς βυλλούσης φιλαλευθέρας χώρας, ἐν ἣ οἱ μεγάλοι Θεοὶ τὰ ἐαυτῶν Ὀλύμπια δώματ' εἶχον, δρμώμενοι, ἐξ ιδίης δ' ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων πεῖραν ἔχοντες, θέλομεν προσπαθήσει, ὅ,τι δυνατόν, νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἀγνοοῦντας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν μερῶν ἐκείνων, τῆς τε νῦν καὶ τῆς ἐκπαλαι, τῆς εἰκονιζομένης πιστῶς καὶ ὡς ἐν κατόπτρῳ ἐμφανιζομένης τρυφῆς ἐν ταῖς τάξεσιν αἰθῆρ καὶ ἔθιμον.

Καὶ πρῶτον ἤδη τοῦ λόγου ἐχόμενοι θέλομεν διαλάβει περὶ τῆς Κέδρου, καθ' ὅσον νομίζομεν, ὅτι ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς ιδιότητος, ἣν κέκτηται, καὶ ὡς ἐκ τῶν λοιπῶν δυνάμεων καὶ ιδιοτήτων, ὑφ' ὧν περιβάλλεται τὸ φυτόν τοῦτο, καταφαίνεται ὅτε ἐν γένει εὐσεβῆς χαρακτῆρ τῶν κατοίκων, ἡ ἠθικὴ ἀξία τῶν ἐκεῖ ἀνθρώπων, καὶ ἡ ἐμμονὴ αὐτῶν εἰς τὰ πάτρια.

Ἡ Κέδρος, ὑψικάρηνον καὶ εὐθυτενὲς δένδρον, ἐν τῇ ἀγίᾳ μὲν Γραφῇ ἀναφέρεται ὡς πολυγόνον καὶ πολύδοξον καὶ περικαλλὲς φυτόν ἐν τῷ Αἰθάνῳ ἰδίως φυόμενον· ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ Αἰθάνου πρὸς σὲ ἤξει ἐν κυπρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ, ἅμ' αὖ δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἅγιόν μου, καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου δοξάσω» (Ψαλμ. κερ. ε', 11) καὶ ἀλλαχοῦ «Ἀνθρώπος ὡσεὶ φοῖνιξ ἀνθήσει καὶ ὡσεὶ κέδρος ἡ ἐν τῷ Αἰθάνῳ πληθυνθήσεται». — Καὶ ἔτι καὶ κέδροι τοῦ Αἰθάνου, ὡς ἐφύτευσας, ἐκεῖ στρουθία ἐννοοῦσέουσιν (Δευτ. ψαλμ. 103). — Κατὰ παράδοσιν δ' εὐρεται, ὅτι αὕτη μετὰ τῆς πεύκης καὶ κυπρίσσου συναπετέλεσαν τὸ τρισυκκάριστον τοῦ Στάυρου ξύλον, ὅπερ δ' ἐπὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἀσεβήσας Ἀὐτῇ νοθεσία καὶ ἐπιταγῇ τοῦ Ἀβραάμ, εἰς ὃν ἐποίησατο τὴν τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ κατάθεσιν, πρὸς ἄφρον τῆς ἐκ τοῦ ἀσεβήματος τούτου ἀμαρτίας, μετὰ πολλὰς βλαπτοὺς ἀρδεύσας ἀπὸς θεῶν δυνάμει ἐκ τριῶν δαυλῶν ἐν τῷ ὄρει πεπηγμένων, εἰς ἐν ἀφωμοίωσε, καὶ ὅπερ ἀκταλλήλως ἐκκοπὲν κατὰ τὴν τοῦ Νκαὺ τοῦ Σολομώντος οἰκοδομίαν ἐρρίφθη ὡς ἄχρηστον, καὶ μὴ σαπὲν μετὰ τοσοῦτων ἐνιαυτῶν πάροδον ἐχρησίμευσε κατὰ τύχην παράδοξον πρὸς τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐνέκτασιν τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ θεκυθρώπου Σωτῆρος Χριστοῦ.

Τῆς μὲν ἀρωματικῆς αὐτῆς ιδιότητος ἐκ τῆς οὐσίας τῶν καρπῶν αὐτῆς «κεδρομπούμπουλα» παραγομένης ποιοῦνται χρῆσιν ἐν Ὀλύμπῳ καὶ ἰδίως ἐν Αὐτοχώρῳ, εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις καὶ δὴ καὶ εἰς προφύλαξιν τοῦ οἴνου ἀπὸ τῆς κακαστροφῆς καὶ μεταβολῆς αὐτοῦ εἰς ὄξος· εἰσὶ τασαῦταν ἡδεῖς καὶ εὐχυμαι οἱ καρποὶ οὗτοι, ὥστε καὶ εὐωδίαν ἀλλοίαν μεταδίδουσιν εἰς τε τὸν οἶνον ἐν γένει καὶ εἰς τὸ οἶνοδοχεῖον αὐτό· διὰ τοῦτο πρὸ παντὸς ἄλλου φροντίζουσι κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν σταφυλῶν νὰ συλλέγωσιν ἰκανὴν ποσότητα αὐτῶν, οὗς βράζουσι κατὰτρίβοντες καὶ τι-

θέασιν ἐν τῷ οἴνῳ, ὅστις ὄντως διατηρεῖται ἀμετάβλητος καὶ ἀρωματικώτατος καθίσταται.

Αἱ λοιπαὶ ὁμῶς ιδιότητες καὶ θεῖαι δυνάμεις τῆς κέδρου εἰσὶ τοσαῦται τὸ πλῆθος καὶ τοιαῦται τὴν ἔννοιαν, ὥστε ἵνα μὴ παρὰδοξολογῶμεν ἀναγκάζομεθα, ὅπως ἀναφέρωμεν δύο μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀποδιδόμενας εἰς τὴν ἐκ τοῦ ξύλου αὐτῆς παραγομένην τέφραν, ἣν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας καὶ εὐσεβείας περισυνάγουσιν· αὗται δ' εἰσὶ α') ἡ πολυκαρπία αὐτῆς μεταδιδόμενη εἰς τὴν ἀμπέλον καὶ β') ἡ στερεότης καὶ διαφύλαξις τῶν καρπῶν μεταβιβάζομένη ἰδίως ἐπὶ τῆς μηλέας καὶ ἐπὶ τῆς συκῆς.

Ἄπαντες οἱ κηδόμενοι τῆς σωτηρίας τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὡς εἴρηται φυτῶν ἀπὸ παντὸς φυτοφθόρου σκώληκος καὶ πάσης ἄλλης φθορᾶς καὶ βλάβης τοποθετοῦσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐστίας ξύλον κέδρου καίόμενον καὶ δικτηρούμενον ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῆς ἡμέρας τῶν Θεοφανείων, ἀλλὰ καὶ μόνον κατὰ τὰς ὁρισμένas τὰς τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι, τὴν παραμονὴν καὶ τὰς τρεῖς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τὴν παραμονὴν καὶ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων· ἤδη σποδοῦ ἱκανῆς ποσότητος σχηματισθείσης κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, τοποθετεῖται αὕτη καταλλήλως ἐν τῇ ἐστίᾳ καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἀφ' ἐσπέρας μὲν γίνεται ἐν αὐτῇ τὸ λεγόμενον πῆδημα τῆς τύχης διὰ τοῦ σίτου, καθὼς ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας ὑφ' ἑνὸς κόκκου ἀντικαθιστάμενον ῥίπτεται εἰς τὴν πυρὰν, καὶ ὡς ἐκ τῆς μεγάλης θερμότητος καὶ τῆς διασταλτικῆς δυνάμεως, ἣν προσκτάται, ἀναπηδᾷ καὶ διασπᾶται· καὶ, ἂν μὲν ἡ ἀναπήδησις γείνη πρὸς τὴν πυρὰν, ἐκλαμβάνεται δυσοίωνον τὸ πῆδημα τότε ἀπώλειαν περιουσίας σημαῖνον καὶ καταστροφὴν· ἂν δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς, ἀπομάκρυνσιν τοῦ οἰωνιζομένου δηλοῖ, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν μετατοπιζόμενον, καλὴν καὶ εὐκτὴν, πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ, τὸνναντίον, κακὴν καὶ πολλῆς λύπης πρόξενον ἐμφαίνει· ἀποκατάσταν· ἐν ἣ περιπτώσει οὐδόλως ἐκ τῆς θέσεώς του ὁ κόκκος μετασκαλεύεται, ὁ θάνατος προσφιλεστάτου ὄντος, ἡ νόσος τις ὀλεθρία προμηνύεται καὶ βέβηκος θεωρεῖται. Τὴν ἐπιούσαν δὲ, ἅμα τῇ λήξει τῆς ἱερᾶς ἐν τῷ ναῷ τελετῆς, ὁ πρῶτος ἐπισκεπτόμενος τὸν οἶκον συγγενοῦς ἢ γνωστῆς τινος οἰκογενείας πάντοτε δὲ ἄρρην, ποιεῖ ἑτέρων τότε τελετὴν, τὸ διακόνει, καθ' ὃ ῥίπτων ἐπὶ τῆς ἐστίας δρεῖκα ἅλατος καὶ ἀναμιγνύς αὐτὸ μετὰ τῆς τέφρας εὐχεταὶ ὑπὲρ σύμπαντος τοῦ οἴκου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς οἰκογενείας, τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς, καὶ καταλήγων μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ ἐλαχίστου τῶν λοιπῶν ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων ὄντων καὶ αὐτῆς τῆς γαλῆς καὶ τοῦ κλιβάνου καὶ πτύου συμπεριλαμβανομένων, καὶ ἄδει τὸ ὅλως πρωτότυπον Ἀγιοβασιλειάτικον, τὸ καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν κωδωνάτων καὶ σπαθάτων ἐπαναλαμβάνομενον καὶ ἔχον οὕτως :

« Ἄγιος Βασίλης ἔρχεται, Γηυνάρης ξημερώνει·
 Βασίλη μ' πόθεν ἔρχεσαι, καὶ πόθεν καταβαίνεις;
 Ἀπὸ τοῦ Δάσκαλ' ἔρχομαι, στή μάννα μου παλίνω.
 Ἄν ἔρχησ' ἀπ' τοῦ Δάσκαλο, πές μας τὴν ἄλφα βῆτα.
 Ἡ ἄλφα βῆτα ἦταν χλωρὴ, καὶ ἀπόλυε κλωνάρι,
 Κλωνάρι, χρυσοκλώνιστο, χρυσὸ, μαλαματένιο·
 Καὶ τώρα καὶ τοῦ χρόνου... »

Τὴν τελετὴν ταύτην παρακολουθεῖ ἑτέρω, πανηγυρικώτερον φέρουσα
 χαρὰ καὶ τῆς ἡμέρας τῶν Θεοφανεῶν, καθ' ἣν ὁ πρῶτος τοῦ οἴκου
 ἐπισκέπτης καθήμενος πλησίον τῆς πυρᾶς καὶ ἀνσκακίζων τὸ κέδρινον
 ξύλον ψάλλει τὸ εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ ἀναφερόμενον τροπάριον
 προσεπιλέγων τάδε :

« Πολλὰ εἶπαμε τὸ φωτισμὸ
 καὶ ὁ Θεὸς ἡμέραις καὶ χρόναις
 ἅς ποῦμε τὸν ἀφέντη μας,
 γὰρ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά του.

.....
 Στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ, στὸν ἅγιον τὸν τόπον
 ὁ Κύριος βαπτίζεται καὶ σὺς οὐλον τὸ κόσμον.
 Καὶ καταβαίν' μιὰ πέρδικα, ἄσπρη καὶ πλουμπισμένη
 μὲ τὰ φτερά της ἀνοιχτὰ καὶ βρέχει τὸν ἀφέντη.
 Καὶ πάλιν ξαναβρέχεται καὶ βρέχει τὴν κυρά της.
 Καὶ πάλιν ξαναβρέχεται καὶ βρέχει τὰ φτερά της. »

Οὕτως ἀποτεφροῦται μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ κέδρος, καὶ μετὰ τὸν
 τῆς Ἀγίας βαπτίσεως ἁγιασμὸν, καθ' ὃν πάντα τὰ ὕδατα ἐξαγιαζονται,
 παραλαμβάνει εὐλαβῶς τὴν τέφραν ἐν τῶν τῆς οἰκογενείας μελῶν καὶ βα-
 πτίζει αὐτὴν ἐν ᾧ περιέχεται ἀγγεῖον εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα
 τελεῖται ὁ μέγας ἁγιασμὸς, καὶ οὕτως ἔχουσιν φέρει αὐτὴν καὶ ῥίπτει εἰς
 τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς ἀμπέλου καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ κορμοῦ τῆς συκῆς
 καὶ τῆς μηλέας, ψάλλων σύγκυα μεγάλη τῇ φωνῇ καὶ τὸ τῆς ἡμέρας τρο-
 πάριον· καὶ τῆς μὲν συκῆς ὁ τοιοῦτος ἁγιασμὸς θεωρεῖται ἀναγκαῖος, διότι
 πιστεύεται, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ διὰ τῆς ἀρχῆς ἀποξηρανθεῖσα,
 καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως ὡς καὶ διὰ τῆς ἀπὸ τῶν κλώνων αὐτῆς ἐξαρτήσεως,
 ἑτέρων σύκων τῆς ἀγρίας λεγομένης συκῆς κατὰ τὴν 24 Ἰουνίου, μνήμην
 τοῦ Προδρόμου, καὶ αὕτη προφυλάσσεται ἀπὸ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ τὰ
 σύκα μέχρις ὀριμάνσεως ἀβλαβῆ καὶ ἀκέραια διατηροῦνται. Τῆς δὲ μη-
 λέας, καθ' ὅσον νομίζεται, ὅτι τὸν καρπὸν αὐτῆς καὶ τὸ δένδρον ἐμίανον
 πρῶται αἱ χεῖρες τῶν πρωτοπλάστων, τὴν μόνην καὶ ῥητὴν τοῦ Πλάστου
 παραδόντες ἐντολὴν τοῦ μὴ γεύσασθαι τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου τῆς γνώ-
 σεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Μὴ ὑπομνηματίζοντές τι τῶν ἐνταῦθα, μηδὲ διασκευὴν τινὰ ἄλλην ποιοῦντες, ἀλλ' ἐκθέτοντες ἀπλῶς καὶ πιστῶς, ὅσα καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε εἶδομεν καὶ ἐπράξαμεν μάλιστα, τοῖς τε πατρίοις ἔθουσιν ἐπόμενοι καὶ ἀνωτέρων σεβαστῶν ἐπιταγαῖς προθύμως ὑπακούοντες, ἐπιπροσθέτομεν διὰ βραχέων, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ιδιότητος ταύτης τῆς κέδρου τοιαύτη καὶ τηλικαύτη λέγεται οὕσα, ὥστε μόνον ἡ τὴν κόνιν αὐτῆς ἔχουσα καὶ διὰ ταύτης ἐπιεχρισμένη συκὴ δύναται νὰ ᾖ καρποφόρος καὶ τὴν σκιὰν αὐτῆς ἀβλαβῆ παρέχουσα, διότι πάσης ἄλλης συκῆς ἡ σκιά καὶ ἀπροσπέλαστος θεωρεῖται καὶ πολλῶν κακῶν παρσίτιος γίγνεται, διαμενόντων ἅτε δὴ πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐν αὐτῇ τῶν ἀνεμικῶν καλουμένων· οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἀναοριζόμενος πικρῶς μετανοεῖ, πίπτων κατ' αὐτῆς πολλάκις καὶ μώλωπας δεινοὺς ἀντὶ σύκων ἡδέων ἐκ τῆς πτώσεως ἀποκομίζων, ὅπερ ὁμῶς ἀποδοτέον κυρίως εἰς τὸ εὐθραστον τοῦ ξύλου τῆς συκῆς καὶ εἰς τὸ λεῖον τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ αὐτῆς.

Τὸ πολυφάρμακον καὶ θεῖον τοῦτο φυτόν καὶ πρὸς τέρψιν καὶ ἀναψυχὴν παρέχεται εἰς τὰς πεπονημένους τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ἐργατῶν χεῖρας, ἐπιθυμούντων καὶ προτιμώντων πάντοτε παντὸς ἄλλου τῶν ἐκ πεύκης καὶ κέδρου δοχείων ὕδατος· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς παισὶν ὑπάρχει προσφιλέστατον ἀντικείμενον διὰ τὴν στεφάνην τοῦ δοξαρίου (τόξου) ἣν διὰ τε τὴν στερεότητά καὶ τὸ εὐλύγιστον ἐκ ταύτης κατασκευάζουσι, καὶ τὸ κυριώτατον αὐτῶν ἀπασχόλημα ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τῶν ἀπὸ κρεῶ ἀποκαθίσταται.

Στρατόπεδα ὁλόκληρα παιδῶν καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς τακτικῆς αὐτῶν ἀσχολίας ἀπεργίαν, ἡγουμένων πάντοτε τῶν ῥώμῃ τε καὶ ἡλικίᾳ ἀνωτέρων, ἐξέρχονται εἰς τὰ πέριξ δάση καὶ κύπτοντες σύρουσιν ἐν παρκατάξει τὰς πολυκλώνους καὶ ὑπερηφάνους κέδρους καὶ κατὰ πολὺ μεγάλας ποσότητας ἀποθηκεύουσιν αὐτὰς μέχρι τῆς Κυριακῆς τῆς τυρινῆς, καθ' ἣν παρσκευάζονται πρὸς καῦσιν δρίζεται καὶ ἐπισκευάζεται ὁ τῆς κεδροθυσίας τόπος καὶ καλοῦνται οἱ φιλοθεάμονες καὶ εὐλαβεῖς τῶν κέδρων πανηγυρισταί. Ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἐκάστου συγκεντροῦται περὶ ἓν σημεῖον, τῆς ἀνυψώσεως ἀπὸ τῶν γηίνων εἰς τὰ οὐράνια καὶ τὰ θεῖα, ἕτε εὐσεβὴς ἐνδύεται· τὰ ὅπλα τοῦ φωτὸς τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ προετοιμάζων ἑαυτὸν, ὅπως καταστῇ εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν νυμφῶνα τοῦ Αὐτρωτοῦ, καὶ ἀποχαιρετᾷ τὴν τύρβην τῶν εὐωχιῶν καὶ ἐγκαρτερεῖ ἀτενίζων πρὸς τὸ εὐθυμον καὶ πολυτίμητον μέλλον, ἐν ἡμέρᾳ καθ' ἣν προδιαγράφεται τῆς ἐργατικῆς πορείας τὸ πολύπανον σχέδιον καὶ δρίζεται ὁ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ καθήκοντος διάπλους πρὸς τὸν τερπνότατον καὶ πλήρεις χαρίτων τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας λιμένα, οἱ πάντες ἀποδέχονται τὰς ἀθῶας ταύτας προσκλήσεις καὶ τιμῶσιν ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως καὶ ὑπεκφυγῆς τοὺς μικροὺς κεδροφόρους καὶ

ἐκτάκτους θαμῶνας τῶν δασῶν, τοὺς ἀποτελοῦντας ἐκάστοτε καὶ καρποδοκοῦντας τὴν ὑπ' αὐτῶν καθιερωθεῖσαν κεδροφορίαν. Κρότος πυροδόλου, ἢ τινος μικροῦ λαμίου (μικροῦ πυροδόλου ἐξ ὀρειχάλκου) ἀγγέλλει τὴν ἔναρξιν τῆς πανηγύρεως μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ δίδει τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἀπάντων προσκλήσεως· ἄρχεται κατὰ τάξιν ἢ μετακόμισις τῶν κέδρων εἰς τοὺς σταθμοὺς τῶν θυσιῶν (μπαίρια), παρατίθενται περὶ τὰ λείψανα τῶν κατ' οἴκους τραπεζῶν πρὸς τοὺς προσκεκλημένους καὶ τοὺς ἐπισκεπτομένους τῶν φίλων καὶ γνωστῶν, καὶ δαυλὸς ἀνημμένος πληροῖ φωτὸς τοὺς μέχρι 4—5 μέτρων ὑψουμένους κεδροκῶνους· τῶν πρεσβυτέρων τις ποιεῖται ἔναρξιν τοῦ χοροῦ, οἱ νέοι συγκροτοῦσιν αὐτὸν ἐν ῥυθμῷ καὶ οἱ πάντες περπατοῦσι τὸν ἀποχωρητήριον τοῦτον κύκλον παρακολουθοῦντες τὴν ἁρμονίαν τῆς ἐγγωρίου μουσικῆς καὶ ἄδοντες τὰ τῆς ἐποχῆς (ἀποκρεάτικα) δημῳδὴ ἅμματα ἐναλλάξ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ὧν τινὰ παραθέτομεν ἐνταῦθα ὡδὲ πως ἔχοντα.

«Τώρα τὸ βραδὸ βραδάκι
στ' ἄστρο καὶ στὸ φεγγαράκι,
σταύρωσα ἓνα κορητσάκι·
Καλὴ σπέρα κορητσάκι,
γιά, χαρά στο τὸ πιδάκι.
Καὶ τοῦ λέγω, ποῦ κοιμᾶται·
Στὰ κρεδδάτια μου κοιμοῦμαι,
κι' ἀπὸ κἀναν δὲν φοβοῦμαι,
ἔχω πόρταϊς ἀσημέναις,
κλειδαρειαῖς μαλαματέναις».

Τὸ κλίμα πῶχαις ὅσῃν ἀλλή,
ἔταν ἀνθῇ καὶ λουλουδῇ,
ὅλον τὸν μαχαλᾶ μυροῖ.
Μ' ἐμύρισε καὶ μὲν' τὸν νεῖδ,
ἐμέν' τὸν νεῖδ, μὲν' τὸν λυγνὸ.
Εὐγα, κόρη μ' στὰ κάγκελα
πότιζε τὰ τριαντάφυλλα.
Εὐγα, κόρη μ' στὸν ἡλιακὸ,
πότιζε τὸν βασιλικὸ.
Βασιλικὸς θέλ' πότισμα,
θέλει καὶ κορφολόγημα.
Βασιλικὸς θέλ' τσάκισμα,
οἶλει νερὸ καὶ σκάλισμα.

Μὴ μ' ἄρρα, καυμένη μάνα μ', μὴ μ' ἄρραδωνιάζει κόμα
κόμα ἐτοῦτον τὸν χειμῶνα καὶ τὸν ἄλλο πάρα πάνω.
Νὰ διαλέξω καὶ νὰ πάρω τοῦ γραμματικὸ τὴν κόρη.

Γράμματα δὲν παραξέρει· θά τὴν πάρω, τὴν μαθαίνω·
Καὶ τὴν ἄλλα καὶ τὴ βῆτα καὶ τὰ ῥοὰ τὰ πινακίδια.

Στὴ ῥίξα τῆς τριανταφυλλιάς
θά στήσω μοναστήρι·
θά βάλω χίλιας καλογρηαῖς
διακόσοι καλογέροι.
Κ' ἐγὼ θά γένω ῥοόμενος
νὰ ταῖς ἀντιδωρίζω.
Ν' ἀντιδωρῶ ταῖς εὐμορφαῖς
κι' αὐταῖς ταῖς μαυρομάταις,
πῶχουν τὸ μάτι σὰν ἡλιχ,
τὸ φρίδι σὰν γαϊτάνι,
τὸ ἔρμο τὸ ῥματόφυλο,
σὰ ῥλληνικὸ κονδύλι,
κι' αὐτὸ τὸ δούλι τὸ κορμὶ
λυγρὸ σὰν κυπαρίσσι.

Ἀλλὰ πρὸ τῆς κεδροπομπῆς καὶ παννυχίου ταύτης εὐωχίᾳ προηγείται τὸ «χάσκα»· μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ πατήρ ἢ ἄλλος τις τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ἐξαρτᾷ διὰ μίτου ἀπὸ τινος ῥάβδου, ἢ ἀπὸ τοῦ ζυμομοπλάστου, τεμάχιόν τι πλακοῦντος, ἢ χαλδᾷ, καὶ προσκαλεῖ κατὰ τάξιν πάντας τοὺς ὁμοτραπέζους καὶ φίλους, ὅπως διευθύνωσιν ἀνοίγοντες κομικῶς τὸ στόμα, ἦτοι χάσκοντες, εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπίτηδες παρχγόμενον καὶ κρητούμενον ἐκρεμές, νὰ ἀρπάσωσιν αὐτὸ, οἵτινες εἰς πᾶσαν ἀποτυγχάνουσιν κίνησιν ἐπαναλαμβάνουσιν ἀκουσίως διὰ τῶν ὀδόντων καὶ τῶν χειλέων τὸν ἀστεῖον ὀδοντόηχον «χάπ, χάπ». Πολλάκις ὅμως καὶ ἐπεταὶ τῆς κοινῆς διασκεδάσεως τὸ «χάσκα» περικοῦν αὐτὸ τὴν πολυποίκιλον τῶν ἐορτῶν εὐθυμίαν καὶ ἐπισφραγίζον οὕτω τὴν ἀμέσως ἐν τῇ ὑποφωσκούσῃ ἡμέρᾳ, τῇ καθαρᾷ Δευτέρᾳ, ἐπὶ τὰ βιοτικὰ καὶ τὰ θεῖα ἔργα ἀγγελλομένην προάσκησιν.

Κατὰ ταύτην οἱ πρότερον φίλοι τοῦ χοροῦ καὶ τῶν διαχύσεων, τυγχάνουσιν ὅλως ξένοι καὶ ἀνοήσιοι τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐμπνεύσεων τοῦ Βάκχου· τοὺς πάντας ἤρεμος καὶ κατανυκτικὸς συγκαλεῖ εἰς προσευχὴν τοῦ Νικοῦ ὁ κώδων· ἀνκριμνησκόμενοι τοῦ ἐσπερινοῦ ἐπ' Ἐκκλησίᾳς ἀδελφικοῦ ἀσπασμοῦ καὶ πᾶσαν ἔχθραν καὶ διαφορὰν ἰδίαν ἐγκαταλείποντες καὶ εἰς κόρακας βάλλοντες, προσεύχονται εὐσεβῶς, ἀκούουσιν εὐλαβῶς καὶ ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ τῆς πρὸς τὸν Ὑψιστον θεήσεως καὶ εἶτα ἀπέρχονται τὴν ἐπὶ τὰ ἴδια ἕκαστος λαμβάνοντας τροπὴν· καὶ ὁ μὲν πλοίαρχος καλεῖ τὸ πλήρωμα καὶ παρκατευάζεται πρὸς ἀπόπλουν, ὁ ἔμπορος ἀνοίγει τὰς πιστώσεις καὶ χρεώσεις αὐτοῦ, ὁ ζυλευόμενος ἀπέρχεται πρὸς ζύλευσιν, ὁ ἐργάτης τοῦ ἀμπελῶνος ἀνκλαμβάνει τὸ κλαδευτήριον, ὁ κτίστης τὴν στάθμην καὶ τὸν λίτγον καὶ ὁ χαλκεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ χαλκεῖον, ὁ πεταλωτὴς εἰς τὸν ἄκμονα καὶ τὸ σφυρίον του, ὁ δὲ διδάσκαλος

φαιδρος καὶ ἔλος ζωὴ καὶ προθυμία ἐπαναβλέπει καὶ δέχεται φαιδρους εἰς τὸ σὺνθεσ· τῶν Μουσῶν ἐντευκτῆριον τοὺς νεαροὺς μαθητάς· τοῦ ἡ σύζυγος τοῦ ἀκαμάτου γεωργοῦ ἐτοιμάζει τὴν ἐβδομαδιαίαν τῶν ἐργατῶν τροφήν, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ χωρικοῦ καὶ νοικοκυροπούλα συννοιάζεται καὶ διορθαῖ τὰ συνέργα τοῦ ἐργαλείου τῆς, καὶ ἡ εὐσεβὴς καὶ γρατὰ μήτηρ τοῦ νεύτου λιτανεύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν συνεχείᾳ κατ' οἶκον παρὰ κλήσεων δέεται τοῦ Παντοδυνάμου, ὅπως ἀξιωθῇ νὰ περιπτύξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐπανκάλυπτον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τὸ σπλάγγχνον τῆς τὸ τέκνον. Ἡ τακτικὴ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Κυρίου φοίτησις καὶ ἡ ἀγαθὴ καὶ παρδειγματικὴ πρὸς πᾶσας τὰς λοιπὰς γυναῖκας συμπεριφορὰ εἶνε ὁ ἀπαράβατος τῆς εὐσεβείας κανὼν καὶ τὸ βχθμόμετρον τῆς στοργῆς αὐτῆς καὶ ἀφοσιώσεως· ἡ δὲ καθ' ἡμέραν νηστεία καὶ τὸ τριήμερον,¹ καὶ πᾶσα ἀγαθοεργία, ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῆς μέριμνα πρὸς σωτηρίαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀνάστασεως.

Καὶ ἀλλὰ τοῦ τῆς Μακεδονίας, ὡς ἐν Βοδενοῖς, Στρυμωνίδι (Στρωμνίτση) καὶ τῇ Χαλκιδικῇ, τελοῦνται τὰ ἔθιμα τῶν πυρῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν κέδρων· περὶ τούτων σημειώσομεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ μέρει τῆς πραγματικῆς-ἡμῶν «Μακεδονικά» ὧν τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τὴν «Ὀλυμπον καὶ τοὺς κατοίκους αὐτοῦ», τὸ δεύτερον «τὰ κατὰ τὴν Στρυμωνίδα πόλιν» καὶ τὸ τρίτον «τὰ κατὰ τὴν Χαλκιδικήν».

Τοῦ λόγου περὶ εὐσεβείας ἐνταῦθα ῥυέντος, καὶ τὸν περὶ τῆς κέδρου καταστρέφοντες ἤδη, παρὰ κτηροῦμεν, ὅτι ἐν οἰκδῆποτε τελετῇ καὶ συναθροίσαι τὸ Θεῖον χωρεῖ, κοχτεῖ καὶ ἰσχύει, ἡ δὲ περὶ τῆς ἀποστάσεως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου δογματικῶς καὶ περὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῆς θεότητος μετὰ τῶν ἀνθρώπων φιλολογικῶς ἰδέα τοσοῦτον κατίσχυσεν, ὥστε οὐ μόνον αἱ ὀρησκευτικαὶ δοξασίαι ἀλώθητο διατηροῦνται, ἀλλὰ καὶ τῶν Μυθικῶν χρόνων αἱ ιδιότητες τοῦ Θεοῦ πᾶσαι διατρανοῦνται ἐν τῇ ἐπικρατούσῃ γνώμῃ παρὰ τοῖς κατοίκους τοῦ Ὀλύμπου, ὅτι ἄλλοτε μὲν οἱ ἄνθρωποι τοσοῦτον ἦσαν καλοὶ καὶ δίκαιοι, ὥστε ἤπτοντο ἀκρῶ δακτύλῳ τῆς ἐπιφανεῖς τῆς κατοικίας αὐτοῦ, τοῦ στερεώματος τοῦ Οὐρανοῦ, ὅτε ὅμως ἤρξαντο ἀμαρτάνοντες καὶ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἄλλους κατήκοντα αὐτῶν παρμελοῦντες, καὶ αὐτοὶ ἔκτοτε διέστησαν καὶ κακοδαίμονες ἐγένοντο, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεμικκρύνθη εἰς τὰ ὕψη τῆς Παντοδυνκρίας Αὐτοῦ ἀνυψούμενος καὶ κρατυνόμενος.

ΛΘ. Α. Λασπόπουλος

¹ Κατὰ τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν ἐβδομάδα τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς πολλαὶ τῶν γυναικῶν οφίστανται αὐτοθελήτως τὴν τῆς αἰτίας ποιήν· καὶ τὴν μὲν Τετάρτην μεταλαμβάνουσι τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, γεύμεναι ἐλαφρῆς τροφῆς δαμασκηνοζώμου «χουσιασίου» καλουμένου, τὸ δὲ Σάββατον κοινωνοῦσι τῶν ἀγράντων μυστηρίων καὶ τοιούτοις τρόποις ἐκείτα τὴν συνήθη τῆς νηστείας τροφήν· καλοῦνται δὲ, ἡ μὲν νηστεία αὕτη τριήμερον, αὗται δὲ τριημεριώτισσαι.